

T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SERAMİK ANASANAT DALI

BEREKET TANRIÇASI KİBELE’NİN SERAMİK ŞİŞE
FORMLARINDA YORUMU

Hazırlayan
Alihan YONUK

Danışman
Yrd. Doç. Hüseyin ÖZÇELİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eylül 2012
KAYSERİ

T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SERAMİK ANASANAT DALI

BEREKET TANRIÇASI KİBELE’NİN SERAMİK ŞİŞE
FORMLARINDA YORUMU

Hazırlayan
Alihan YONUĞ

Danışman
Yrd. Doç. Hüseyin ÖZÇELİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eylül 2012
KAYSERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir resimde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Alihan YONUK

“Bereket Tanrıçası Kibele’nin Seramik ŞiŖe Formlarında Yorumu” adlı Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Alihan YONUİK

Danışman
Yrd. Doç. Hüseyin ÖZÇELİK

Seramik ASD Başkanı
Doç. Kaan CANDURAN

Yrd. Doç. Hüseyin ÖZÇELİK danışmanlığında Alihan YONUİK tarafından hazırlanan “Bereket Tanrıçası Kibele’nin Seramik Şiše Formlarında Yorumu” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik Anasanat Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

07.09.2012

Tez savunma Tarihi

JÜRİ:

Danışman : Yrd. Doç. Hüseyin ÖZÇELİK

Üye : Doç. Kaan CANDURAN

Üye : Yrd. Doç. Vedat KACAR

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun ..... tarih ve ..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

...../...../.....

Enstitü Müdürü V.

Doç. Kaan CANDURAN

TEŞEKKÜR

Bu çalıőmam sűrecinde her anlamda yardımlarını esirgemeyen danıőman hocam Sayın Yrd. Doç. Hűseyin ŐZELİK'e, Tez yazım aőamasında ve kurgusunda deneyimlerinden yardım aldığım deėerli kardeőim Dr. Deniz ERDOĐAN'a, manevi desteėini her an yanımda hissettiėim eőim Yrd. Doç. Dr. Aysun Altunűz YONUĐ ve kızım Sepya YONUĐ'a sonsuz teőekkűrlerimi sunarım.

Alihan YONUĞ
Ankara, Eylűl 2012

BEREKET TANRIÇASI KİBELE’NİN SERAMİK ŞİŞE FORMLARINDA YORUMU

Alihan YONUİK

Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Eylül 2012

Danışman: Yrd. Doç. Hüseyin ÖZÇELİK

ÖZET

Bereket tanrıçası Kibele’nin seramik şişe formları ile biçimsel olarak ilişkilendirilmesi ile ortaya çıkan özgün seramik formların yorumlandığı bu çalışmada vurgulanmak istenen asıl amaç Kibele’nin estetik ve kavramsal değerleri ile şişe formu arasında bağ kurulması ve Kibele’nin şişe formu üzerinden seramik malzeme ile yeniden yorumlanmasıdır.

Bu amaçla, çalışma sürecinde farklı yöntemler izlenmiştir. Avanos kili kullanılarak tornada şekillendirilen seramik şişe formları, yüzeysel ve biçimsel müdahalelerle deforme edilmiştir. Şişe formları üzerinden insan ve Kibele formuna göndermeler yapılarak ortaya çıkarılan özgün çalışmalar hem biçimsel hem de içerik-kavram boyutunda Kibele, bereket ve şişe biçimleri üzerinden ilişkilendirilmiştir.

Sonuç olarak, Kibele formu ile şişe formu arasında estetik ve plastik değerler bağlamında ilişkilerin kurulabileceği kanısına varılmıştır. Buna bağlı olarak şişe formları biçimsel olarak deforme edilmiş, içerik olarak farklı anlamlar yüklenerek plastik boyutta yeniden yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bereket Tanrıçası, kibele, seramik, şişe formu

INTERPRETATION OF KYBELE THAT THE GOD OF FERTILITY IN CERAMIC BOTTLE FORM

Alihan YONUİK

Erciyes University, Graduate School of Fine Arts

M.Sc. Thesis, August 2012

Supervisor: Ass. Prof. Hüseyin ÖZÇELİK

ABSTRACT

Forms of the goddess Cybele with a formal relationship, the resulting ceramic bottle ceramic forms originally interpreted the original purpose of this study desired to emphasize the aesthetic and conceptual values of Cybele, and the establishment of a link between the form of Cybele bottle bottle with the ceramic material and re-interpretation of the form.

For that purpose, different methods followed with this study period. Ceramic bottles that formed with using turning machine and clay of Avanos, deformed with superficial and formal interventions. The main aim of this deformation is; make a reference to human and Cybele forms. These original studies associated with forms-contents and concepts of Cybele, god of fertility and forms of bottles.

As a result, the opinion that we can correlate between Cybele and bottle forms within the context of their esthetic and plastic values. Therefore, the formal forms of bottles deformed, assign different meanings to their contents and they re-interpreted within the compass of plastic traits.

Keywords: God of fertility, Cybele, ceramic, bottle form

İÇİNDEKİLER

BEREKET TANRIÇASI KİBELE’NİN SERAMİK ŞİŞE FORMLARINDA YORUMU

	<u>Sayfa</u>
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
RESİM LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

BEREKET TANRIÇASI KİBELE

1.1. Kibele’nin Tanımı, Tarihsel Süreç İçinde Gelişimi ve Yorumu	2
1.2. Kibele Formunun Çağdaş Sanat Anlayışında Yorumlanması.....	10

2. BÖLÜM

ŞİŞE FORMU

2.1. Şişenin Tanımı, Tarihteki Önemi ve Kullanım Yeri.....	14
2.2. Estetik Bir Objeye Olarak Endüstriyel Şişe ve Kullanım Alanları.....	18
2.3. Çağdaş Sanat Dahilinde Seramik Şişe Formunu Kullanan Sanatçılar ve Uygulamaları	19
2.4. Çağdaş Türk Seramik Sanatında Seramik Şişe Formu Yorumu ve Uygulamaları	24

3. BÖLÜM
BEREKET TANRIÇASI KİBELE’NİN SERAMİK ŞİŞE FORMLARINDA
YORUMU VE UYGULAMALARI

3.1. Uygulamalar.....	30
SONUÇ.....	47
KAYNAKÇA.....	49
ÖZGEÇMİŞ.....	55

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1 Yukarı Garonne'de bir mağarada bulunan Lespugue Venüsü'nün (a) önden, (b) arkadan görünümü ve (c) mamut dişinden yapılmış kopyası, M.Ö. 26000-24000, yükseklik:150 mm, l'Homme Müzesi, Fransa.....	3
Şekil 2 Willendorf Venüsü, MÖ 24000-22000, kireçtaşı, yükseklik:11,1, Naturhistorisches Müzesi, Viyana	4
Şekil 3 Neolitik dönem MÖ 6000, 20 cm, Güzel Venüs, Ana Tanrıça, Kibele, Çatalhöyük, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara	5
Şekil 4 MÖ 6. yy, 126 cm, Ana Tanrıça, Kibele, Çatalhöyük, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara	6
Şekil 5 İdol Erken Tunç Çağı, Mermer,13x7 cm, ...	7
Şekil 6 Tunç çağı, 200x565 cm, Alacahöyük, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara..	8
Şekil 7 İkiz idoller, 4 cm, MÖ 3000, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara.....	8
Şekil 8 Artemis M.S. 1. yy, Efes arkeoloji müzesi, İzmir.....	9
Şekil 9 Köylü kadın, İbrahim Balaban, Karton üzerine yağlıboya, 26 x 33 cm, 1994 ...	10
Şekil 10 Figüratif kompozisyon, Mustafa Pilevneli, Karton üzerine yağlıboya, 110 x 80 cm, 1970.....	11
Şekil 11 Toprak Ana, Cemal Tollu, Tuval üzerine yağlıboya, 110 x 80 cm, 1956	11
Şekil 12 Güzel Kibele, Mehmet Aksoy, Mermer, yükseklik 2 m, 2002	12
Şekil 13 Şişe örnekleri	14
Şekil 14 Eski cam şarap şişesi.....	15
Şekil 15 Antik cam gözyaşı şişesi.....	16
Şekil 16 Antik altın gözyaşı şişesi	16
Şekil 17 Antik cam parfüm şişesi	17
Şekil 18 Antik seramik amfora ve testi	17
Şekil 19 Antik seramik amforalar	18
Şekil 20 Günümüz cam parfüm şişesi	19
Şekil 21 Andrea Peyton, şişe formları	20
Şekil 22 Sara Paloma, şişe formları, stoneware	20
Şekil 23 Ingerborg ve Bruno Asshoff, 51 ve 7 cm, stoneware	21
Şekil 24 Ingerborg ve Bruno Asshoff, 35 cm, stoneware	22
Şekil 25 Ingerborg ve Bruno Asshoff, 17,5 cm, stoneware	23

Şekil 26 Dieter Crumbiegel, 40 cm, stoneware.....	23
Şekil 27 Sadi Diren, İsimsiz, 1987, 77x15x15 cm, İstanbul	24
Şekil 28 Sadi Diren, İsimsiz, 1986, 50x13x11 cm, İstanbul	25
Şekil 29 Hamiye Çolakoğlu Retrospektif Seramik Sergisi (soyut insanlar) şişe formlar	26
Şekil 30 Abdullah Erhan Özer, şişe formları	27
Şekil 31 Mehmet Doğan Özgünoğdu, şişe formu	27
Şekil 32 Kaan Canduran İnsan figürü Tuz Pişirim	28
Şekil 33 “Doğum I”	31
Şekil 34 “Doğum II”	32
Şekil 35 “Doğum II” detay.....	33
Şekil 36 “Huzur”	34
Şekil 37 “Kadın-Erkek I”	35
Şekil 38 “Kadın-Erkek I” detay	35
Şekil 39 “Aile I”	36
Şekil 40 “Aile I” detay	37
Şekil 41 “Aile II”	38
Şekil 42 “Aile II” detay.....	39
Şekil 43 “Kadın-Erkek II”	39
Şekil 44 “Kadın-Erkek II” detay	40
Şekil 45 “Kavuşma I”.....	41
Şekil 46 “Kavuşma I” detay	42
Şekil 47 “Kavuşma II”	42
Şekil 48 “Kavuşma II” detay.....	43
Şekil 49 “Diyalog”	44
Şekil 50 “Diyalog” detay	44
Şekil 51 “Koruyucu”	45
Şekil 52 “Koruyucu” detay	46

GİRİŞ

Yunan mitolojisinde tanrıların çoğu, yetenekleri ve güçleri bakımından erkek olarak betimlenmiştir. Anadolu'da ise tanrı betimlemeleri doğurganlığın ve bereketin sembolü olan kadın formuyla ana tanrıça, Kibele'de vücut bulmuştur. Diğer bir deyişle Anadolu'da "doğurganlık", "gücün" göstergesi olmuştur. Her ne kadar her iki uygarlıkta da tanrılar, insanların biçimlendirilmiş birer simgeleri-göstergeleri olmuş olsalar da Anadolu uygarlığında kadının topluluktaki misyonu öne çıkarılmıştır.

İndirkaş'ın da sözünü ettiği "Anadolu'daki Çayönü, Çatalhöyük, Hacılar gibi yerleşim merkezlerinde rastlanan kadın heykelciklerinde" (2001,48). gördüğümüz Kibele, Anadolu'nun en önemli tanrıçasıdır. Doğanın doyurucu ve besleyici niteliği onda dile gelmiş, zamanla bolluk, verimlilik ve ürün kaynağı olma niteliği kazanmış ve kendisinden sonra gelen tanrıçaların da öncüsü olmuştur.

Anadolu'nun en önemli tanrıçası olan Kibele, anlamsal boyutunun yanı sıra imgesel boyutuyla da birçok sanatçıya duygu ve düşüncelerin dışı vurulması noktasında araç olmuştur. Sanatsal bu anlatılarda kullanılan çoğu simgeler de benzer şekilde doğurganlığı, kadınlığı, estetik ve gücü simgelemektedir. Bu sebeple, estetik değeri oldukça fazla olan bereket tanrısı Kibele, bu çalışmanın ve seramik uygulamaların ana temasını oluşturmaktadır.

1. BÖLÜM

BEREKET TANRIÇASI KİBELE

1.1. Kibele'nin Tanımı, Tarihsel Süreç İçinde Gelişimi ve Yorumu

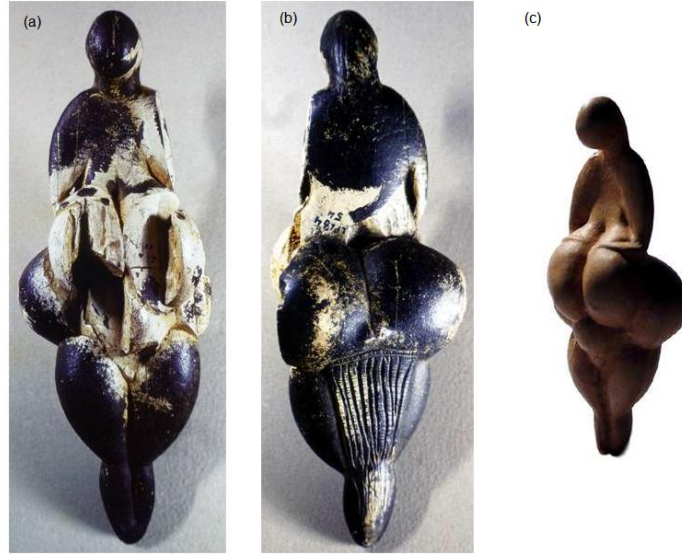
Kibele, Anadolu topraklarında yaşamış birçok kültürün şekillendirdiği bir ana tanrıçadır. Doğayı, yaşamı ve bereketi simgelediğine inanılan ana tanrıça, hem ana hem de bakire olan Kibele, kendi kendine doğurur. Bu nedenle tüm tanrıların anasıdır. Kibele olgusu insanoğlunun var olduğu gerek kendisini gerek doğa ile olan mücadelesinde hep bir yaratıcıya ya da yaratım kavramına inanmak isteğinden dolayı oluşmuştur. İnsanoğlu bedensel, ruhsal ve sosyal bakımdan geliştikçe bu kavram şekillenmiştir ve her dönem de tanrı ve tanrıça biçimleri farklılıklar göstermiştir. Bu durum Özen'in de söz ettiği gibi "Eski Çağ insanı, aklını kullanacak evreye gelene kadar, gerek doğayla gerek kendisiyle birçok aşamadan geçmesi"(2009,4). ile ilişkilendirilebilir.

Bu aşamaların başlangıcı olan Paleolitik Çağ M.Ö. 600000-8000 insanları avcı ve toplayıcı özellikleri ile üretimin olmadığı yalnızca gereksinim duyduğu kadarını toplayan ve avlayan, yaşadıkları yerlerde bulunan sebze, meyve ve köklerle avlandıkları hayvanları yiyerek beslenen kapalı bir toplum yapısına sahiptirler. Bu nedenle yeni besin kaynakları arayarak ve avlanarak küçük gruplar halinde konar-göçer bir tarzda mağaralarda yaşamışlardır. Bu dönemde inançları gereği yaşadıkları yerlere ölümlerini gömmüş ve mağara duvarlarına, çeşitli resim, gravür, alçak kabartmalar ile ilk tanrıça heykelcikleri yapmışlardır.

Özen, bu durumu; "İnsan betimlemelerinin görülmeye başlandığı çağın Paleolitik Çağ olduğu ve günümüze kadar sanatın pek çok dalında, çeşitli anlayışlarla kullanılan insan figürünün temellerinin o dönemlere kadar uzandığı görülmektedir"(2009, 18). şeklinde ifade eder. Mağara duvarlarına yapılan resim, alçak kabartmalar ve tanrıça

heykelciklerinin bir kısmı hayatta kalma ve bilinmeyen doğa olaylarına karşı korunma amacıyla yapılmıştır. İnanç amaçlı yapılan heykelciklerin biçimsel özellikleri abartılı, doğanın bereketli, cömert ve besleyici özelliklere sahip fiziksel özellikleri ile betimlenmiştir.

Paleolitik döneme ait kadın tanrıça heykelciklerinden fildişi ve kireç taşı malzemelerinden yapılmış olan Lespugue ve Willendorf Venüsleri Şekil 1 ve 2 Anadolu'da çıkarılan bereket tanrıçası Kibele Şekil 3'de biçimsel benzerlikler içermektedir. Bunun en önemli kanıtı her üç örnekte "kadının doğurganlığının" vurgulanmasıdır. Kadının ve doğurganlığın en abartılı örneklerinden doğanın bereketi ile eşleştirilmiş olan bu üç tanrıça heykelciğinde cinsel özellikler oldukça abartılmış, göğüsler büyük ve sarkık, kalça ve göbek bölgesi ise alabildiğine geniş betimlenmiştir.

Şekil 1 Yukarı Garonne'de bir mağarada bulunan Lespugue Venüsü'nün (a) önden, (b) arkadan görünümü ve (c) mamut dişinden yapılmış kopyası, M.Ö. 26000-24000, yükseklik:150 mm, l'Homme Muzesi, Fransa

Şekil 2 Willendorf Venüsü, MÖ 24000-22000, kireçtaşı, yükseklik:11,1, Naturhistorisches Müzesi, Viyana

Albayrak, bu dönem yapılan kadın idollerini şu şekilde ifade etmektedir. “Paleolitik Venüs heykelcikleri, kadının yaşamın başlangıcı ve devamlılığın vücut bulması ve kendisinin bir formu olmayıp bütün formları kapsayan dünyevi maddenin ölümsüzlük simgesi olarak gören ölümsüz ritüel ideanın saptanan en eski ifadesidir” (2007, 53). sözleriyle çözümler.

Yerleşik yaşama geçilmesi ve tarımın yapılması ile beraber Anadolu’da Neolitik Çağ M.Ö.8000-5000 başlar. Bu dönemle beraber basit evler, kullanımı kolay eşyalar ile topraktan şekillendirilip pişirilerek yapılan kaplar, tanrıça heykelcikleri ve insan figürünün seramik malzeme ile kullanımının ilk örnekleri görülmektedir. Kilin ateşte pişirilmesi ile mukavemet kazanma özelliği ilkel insanı, bu malzeme ile kullanım eşyası yapmaya iterken, şekillendirmede sağladığı kolaylıkla da çamurdan heykelcikler yapmaya yöneltmiştir. Bu süreçte insan “küçük kadın figürleri, tanrıça betimlemeleri çamur malzemeyle ele alınan konular olarak büyük bir olgunluğa ve güçlü bir biçim duygusuna ulaşmıştır” (Erman, 2008, 24).

Bu olgunluğun ve biçim özelliklerinin en iyi örneklerini bulunduğu yer ise Çatalhöyük’tür.

Çatalhöyük de yapılan kazılar da, Tanrıçalar, kutsal yapıları süsleyen plastik boğa başları ve insan figürleri, duvarlara çizilmiş av sahneleri, aslanlar, yabani geyik, boğalar, kuşlar, aslan gibi hayvanlardan oluşan süs eşyaları dinsel konulu duvar resimleri yüksek düzeydeki bir kültür üretiminin verileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Taş ve pişmiş topraktan tek tanrıça veya tanrı çifti olarak yapılan heykelcikler Neolitik dönemin inanç özelliklerine açıklık getirmektedir.(Özen, 2009, 87)

Albayrak'a göre "Çatalhöyük'de çıkarılan iri göğüslü, koca göbekli, şişman vücut yapısına sahip kadın heykelciklerinden bazıları elleri ile göğüslerini, karınlarını tutmaktadırlar. Elleri ile göğsünü tutanlar, çocuğuna süt veren anne anlayışını, karınlarını tutanlar ise çocuk bekleyen hamile kadını simgelemektedir"(2007, 38). Tahtta oturur biçimde betimlenen bu tanrıçaların Şekil 3'de gücü doğurganlıklarından gelmektedir ve bu güç abartılı betimlenen anatomileri ile desteklenmiştir. Bununla beraber tahtın her iki kolçağında yer alan aslan başları da bu gücü destekler niteliktedir.

Şekil 3 Neolitik dönem MÖ 6000, 20 cm, Güzel Venüs, Ana Tanrıça, Kibele, Çatalhöyük, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara

Diğer taraftan, Anadolu'nun birçok farklı yöresinde yapılan arkeolojik kazılar sonucunda gün yüzüne çıkarılan Kibele heykelcikleri Şekil 4'de ve kabartmalarında ana tanrıça bir elinde ayna veya nar tutarken diğer eli göğsünün üzerinde, aslan ya da boğa üzerinde oturur biçimde betimlenmiştir.

Şekil 4 MÖ 6. yy, 126 cm, Ana Tanrıça,
Kibele, Çatalhöyük, Anadolu
Medeniyetleri Müzesi, Ankara

Kalkolitik Çağ'da M.Ö.5000–3000 yerleşik hayatın gelişmesi ile ihtiyaçtan fazlasının üretilmesinden kaynaklı kullanım eşyalarının çeşitlenmesi fazla üretilen yiyecek maddesinin saklanması amaçlı seramik kapların yapılmasına öncülük etmiştir. Elle şekillendirilen ve üzeri desenlerle bezeli biçimler seramik sanatını Neolitik Çağ'a oranla daha ileri bir düzeye ulaştırmıştır.

Tunç Çağı'nda M.Ö. 3000-1200 tanrıça heykelticikleri biçimsel anlatımdan çok simgesel olarak ele alınmıştır. Bu dönem de tanrıçalar keman biçimli Şekil 5 ve 6 idoller olarak göze çarpar. Daha çok Anadolu'da Ege yöresinde yapılan kazılar sonucunda çıkarılan keman biçimini andıran idoller Şekil 5 “ana tanrıça”yı simgelemekte ancak daha erken dönem idollere oranla soyutlanmış olduğu görülmektedir. “Bu dönemde idollerin delici ve kesici aletlerin yapımında kullanılan bronz malzeme ile yapıldığı bilinmektedir”(Özen, 2009, 34).

Şekil 5 İdol Erken Tunç Çağı, Mermer, 13x7 cm,
Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi

Anlaşılabileceği gibi yerleşik hayata geçilmesi, aile kavramının biçimlendiği bir dönemi işaret etmektedir. Bu dönemde erkeğin de en az kadın kadar “soyun devamında” etkin olduğu gerçeğinin farkındalığından söz etmek olasıdır. Doğum olgusu her ne kadar kadını işaret etse de tek başına betimlenen tanrıça figürlerinin çift olarak Şekil 7’de gösterildiği bu dönem idol örneklerinde erkeğin de en az dişi kadar sahip olduğu olağanüstü güçleri vurgulanmaktadır.

Şekil 6 Tunç çağı, 200x565 cm,
Alacahöyük, Anadolu Medeniyetleri
Müzesi, Ankara

Şekil 7 İkiz idoller, 4 cm, MÖ 3000, Anadolu
Medeniyetleri Müzesi, Ankara

Ana Tanrıça kültüne ait izler Batı Anadolu merkezli olmak üzere birçok şehir devletinde görülebilmektedir. Kuşkusuz bu kültlerin en yaygın ve en köklü olanı Efes şehir tanrıçası olan Artemis'dir. Çok göğüslü olarak betimlenen Artemis, ana tanrıça Kibele ile benzer özelliklere işaret etmektedir.

Efes Artemis'i Şekil 8 "Batı Anadolu'daki önemli bir kült olarak anlamsal boyutta Kybele'nin devamı niteliğindedir. Kimilerine göre Leto adında bir toprak tanrıçası, kimilerine göre ise buradaki tanrıça bütün doğaya egemen olan Kybele'dir" (Gögebakan, 2011, 504).

Sadece insan soyunun devamını simgelemekle kalmayan, tüm doğayı dölleyen ya da besleyen ve bundan dolayı da sayısız göğüsle betimlenmiş Artemis, bakireliği de sembolize etmektedir. Timuçin'e göre "kinci ve acımasız bir tanrıça olan ve Ay'ı simgeleyen bakire Artemis, yırtıcı hayvanların tanrıçasıdır"(1998, 64). İliada'da ise "Zeus'un ve Dione'nin kızı olarak gösterilmiş olup, aynı zamanda aşk ve güzellik tanrıçasıdır. Doğurucu ve çekici kadını simgeler" (Gögebakan, 2011, 504). Benzer özelliklere sahip Artemis ve Kibele tanrıçalarının bereketin ve üretkenliğin sembolü olmalarından dolayı hem Yunan hem Anadolu geleneklerine yakın özelliklere sahip olduğu söylenebilir. Diğer taraftan bereket tanrıçası olgusu birçok kültürün birbiri ile olan etkileşimi sonucunda günümüze kadar gelmiştir.

Şekil 8 Artemis M.S. 1. yy, Efes arkeoloji müzesi, İzmir

1.2. Kibele Formunun Çağdaş Sanat Anlayışında Yorumlanması

Günümüzde de sanatçılar bu olguyu, farkında olarak veya olmayarak sanatsal üretimlerinde kullanmışlardır. Öyle ki, günümüz seramik sanatında da Anadolu kültürünü yansıtan birçok sanatsal betimlemeler görülmektedir.

Cumhuriyet Dönemi ve çağdaş Türk plastik sanatı sanatçıları da Kibele kavramını ve biçimini içinde buldukları dönemin siyasi ve sosyal boyutuna göre algılayıp sanatlarına konu ve araç etmişlerdir. İbrahim Balaban'ın eserinde Şekil 9'da kadın, tarlada ekin toplayan, güçlü ve emekçi tavrıyla resmedilmiştir. İndirkaş, çalışmalarında Anadolu kadını konu ettiği Balaban hakkında "Anadolu kadını bütün boyutlarıyla kavrayıp resimsel anlatıma aktaran Balaban, onları ana tanrıca kavramı ile örtüştürerek yüceltmış, toprak ile iç içe yaşam uğraşı verirken betimlemiştir"(2001, 56). der.

Şekil 9 Köylü kadın, İbrahim Balaban, Karton üzerine yağlıboya, 26 x 33 cm, 1994

Mustafa Pilevneli toprak anayı, mitolojik içeriğini açığa çıkararak yorumladığı çalışmalarında Şekil 10'da çağdaş bir bereket ana imgesi oluşturur. "Artık Pilevneli'de Kibele ana tanrıçanın yapıta aktarılmış bir benzeri değil, çağdaş bir sanatçının imgesel yorumudur" (İndirkaş, 2001, 35).

Şekil 10 Figüratif kompozisyon, Mustafa Pilevneli, Karton üzerine yağlıboya, 110 x 80 cm, 1970

Benzer biçimde Cemal Tollu, Anadolu kültürüne sanatıyla güçlü göndermelerde bulunur. Toprakla özdeşleştirdiği Anadolu kadını kübist bir yaklaşımla resmeder. Şekil 11

Şekil 11 Toprak Ana, Cemal Tollu, Tuval üzerine yağlıboya, 110 x 80 cm, 1956

Birçok sanatçının yapıtlarında yer alan Anadolu'nun Ana Tanrıçası onların çağdaş yorumlarıyla yeniden biçim bulmuş, özgün, özgürlükçü, yenilikçi tutumlarıyla kaynaşmış, çeşitlenmiş, yeni arayışlarla resim sanatımızda yerini almıştır.

Bereket Tanrıçası olgusu çağdaş Türk plastik sanatı sanatçıları tarafından birer estetik öge olarak farklı dönemlerde sıkça kullanılmıştır. Sanatçıların yapıtlarında gözlemlenen Kibele tanrıça yorumlarında kadın tanrıçalar doğurganlıklarının yanı sıra, anaç tavırları, güçlü kişilikleri ve olgun vücutları ile cinsel birer obje olarak da nesnelleştirilmiştir. Yeni kimlikleriyle anıtsallaşan bu sanat objeleri artık farklı boyutlarda farklı misyonlar üstlenmişlerdir. Artık gerçek görüntülerinin ötesinde ikincil anlamlarıyla izleyene görünen bu sanat yapıtları farklı biçimlerde anlam ve vücut bulmaktadır.

Aksoy'un 2002 de yaptığı kadın soyutlamaları arasında yer alan "Güzel Kibele" Şekil 12'de isimli yontusunda da benzer göndermelere rastlanmaktadır. Güçlü duruşu, doğurganlığı ve dişiliği ile kadın, Aksoy'un malzemesinde yeniden güç kazanmakta, vücut bulmaktadır. O bir "ana"dır, o bir "tanrıça"dır, o bir "koruyucu" dur, o bir "estetik değerler bütünü" dür. Tüm bu ve benzeri özellikleriyle sanatsal anlatımlara konu edilen, duygusal ve duyusal değerler bütünü olan "kadın" formunun ötesinde üstlendiği misyonlarla da ayrı bir önem taşımaktadır.

Şekil 12 Güzel Kibele, Mehmet Aksoy, Mermer, yükseklik 2 m, 2002

Ağaoğlu, “Toprağın ürünleri, göğün yıldızları panosuna sırt veren, ayakuçlarından basamak basamak inen suların da dikkatli titiz bekçisi Aksoy toprağının mitosu Anadolu bereket tanrıçası Kybele’ye kendisini de iki aslan, geleneksel uyarıcı ruh, iki elin sesi olur destanın simgesini belemekte”(2005, 24). betimlemesi ile Kibele’nin Aksoy’un heykellerinde bulunduğu anlama vurgu yapmaktadır. Kibele sadece kadın formu olmanın ötesinde doğanın masumiyetini ve gücünü yansıtan bir simgeye dönüşmüştür.

Ancak bu değişik yorumlar ve irdeleyişlerin yanı sıra Ana Tanrıça’ya ilgi duyan ve onu konu eden tüm sanatçılarımızda ortak düşünsel boyutlar bulunmaktadır. Bunlar, üzerinde yaşadığımız Anadolu topraklarının barındırdığı kültürlere duyulan ilgi ve bu kültürleri günümüz Türk kültürü içinde özümzendikleri gerçeğidir.

2. BÖLÜM

ŞİŞE FORMU

2.1. Şişenin Tanımı, Tarihteki Önemi ve Kullanım Yeri

Camdan yapılmış, ağzı dar uzunca kap; ağzı gövdesinden daha dar olan, genellikle plastik, alüminyum veya camdan imal edilen taşıyıcı kaplar olarak üretilmiş olan şişeler Şekil 13’de daha çok, sıvı maddeleri taşımak veya saklamak için kullanılır. Su, süt, alkol, ilaç, mürekkep gibi günlük hayatta sık kullanılan her türlü sıvı maddeler şişe içinde muhafaza edilir.

Şişe asırlardan beri saklama ve taşıma amacıyla seramik, cam ve plastik malzemelerden çeşitli formlarda ve boylarda yapılmış, insan yaşamında önemli bir yer tutmuştur. Şişe üretimi eski çağlarda başlamış ve günümüze kadar kalıcılığını korumuştur. İnsanoğlu camı işledikten sonra şişe biçimini günümüze kadar birçok amaç ve biçimde üretmiştir. Şişe formlarının geliştirilmesinde kullanım amacı ve estetik kaygılar belirleyici olmuştur. Buradan yola çıkarak; parfüm, ilaç ve içki koymak, gözyaşı biriktirmek için değişik formlarda şişeler yapılmıştır.

Şekil 13 Şişe örnekleri

Tarihi eser niteliği taşıyan, eski çağlara ait bu şişelerin ilk olarak ne zaman üretildiği bilinmemektedir. Ancak en erken cam şişeleri “Kuzey Mezopotamya'da Mitanni Krallığı sınırları içerisinde üretildiği”(Gürler, 2000, 2). düşünölmektedir. Ayrıca “Bu şişeler iç kalıplama yöntemiyle üretilmiştir. MÖ 14. yüzyılın ilk yarısında firavun III. Amenhotep döneminde ileri teknolojinin, yerleşik atölyelerin kullanıldığı bu döneme ait arkeolojik bulgularla saptanmıştır” (Gürler, 2000, 3). Mısırlılar camın doğal özelliklerinin tamamen farkında olduğu için saklama/koruma amaçlı şişeler üretmiştir. Roma dönemine kadar şişeler kokulu yağlar, merhemler, parfüm ve kozmetik ürünler koymak için yapılmıştır. Bu şişeler ve içerikleri gündelik hayatın birer parçası olarak evlerde, kutsal mekânlarda tanrılara adak ve cenaze törenlerinde ölüyü yağlamak için araç olarak kullanılmıştır.

Antik dönemlerden günümüze kadar seramik şişe formları kullanım amacı başta olmak üzere, farklı anlamlar taşıyarak, estetik değeri artırılarak çeşitli yöntemlerle üretilerek şekil bulmuştur. Üretilen şişe formları genellikle ayakta dik, gövdesi yukarıya doğru uzayan, hacimleri değişen, dar ya da geniş boyunlu, ağzı açık biçimdedir. Seramik şişe formlarındaki biçimsel kaygı ve kullanım amaçları, eski uygarlık dönemlerinden itibaren insanların sosyal ve kültürel yaşam süreçleri hakkında detaylı bilgiler elde edilmesini sağlamış, bu anlamda o dönemlere ait somut bilgiler sunan arkeolojik belgeler olarak değerlendirilmiştir. Almanya'daki Der Pfalz Speyer Müzesi'nde Şekil 14'de bulunan M.S. 350 yıllarına ait olan en eski şarap şişesi buna örnek olarak gösterilebilir.

Şekil 14 Eski cam şarap şişesi

Eski çağlara ait mezarlarda bulunan Şekil 15 ve 16'da yer alan gözyaşı şişeleri de bunlara örnek olarak gösterilebilir.

Şekil 15 Antik cam
gözyaşı şişesi

Şekil 16 Antik altın
gözyaşı şişesi

Ayrıca, arkeolojik kazılarda elde edilen ve parfüm şişesi olarak kullanılan farklı boyutlardaki şişeler Şekil 17’de örnek olarak gösterilebilir.

Şekil 17 Antik cam parfüm şişesi

Uzun yıllar önce topraktan yapılmış amfora ve testiler Şekil 18 ile 19 ilk şişe formu örnekleridir. Bunlar, diğer şişe formlarında da olduğu gibi taşıma ve saklama amaçlı kaplar olarak kullanılmıştır.

Şekil 18 Antik seramik amfora ve testi

Şekil 19 Antik seramik amforalar

2.2. Estetik Bir Obje Olarak Endüstriyel Şişe ve Kullanım Alanları

Geçmişten günümüze kullanım nesnelerinin gereksinimler çerçevesinde biçimlendirildiği bilinen bir gerçektir. Ancak, tüm bu zorunlulukların yanı sıra kullanım nesnelere estetik değerler kazandırılması, nesnelerin tüketici tarafından tercih nedenini oluşturmaktadır. Günümüzde üretimin devamlılığı açısından da önemli olan bu değerler, endüstriyel ve sanatsal amaçlarla tasarlanan şişe formlarında fonksiyonel kaygıların yanında yer almaktadır.

Ürünü çekici kılan aynı zamanda ürünün niteliğine uygun üretilen şişe örneklerine gıda ve kozmetik gibi alanlarda sıkça rastlanmaktadır. Estetik değerlerin ön plana çıkarıldığı bu tür tasarımlarda önemli olan ürünün niteliğine uygun, kullanımı kolay-ergonomik tasarımlar üretmektir. “İngiltere’deki Endüstri Sanatçıları ve Tasarımcıları Birliği bu alanda profesyonel uzmanlık olarak benimsediği konuları altı ayrı bölümde toplamıştır” (Eczacıbaşı, 520). Bunların başında üretim araçları tasarımı ana başlığı altında ilk sırayı endüstri üretimine vermektedir.

Şekil 20’de yer alan endüstriyel şişe tasarımında estetik değerlerin ön plana çıkarıldığı gözlemlenmektedir. Bu tür ürünlerde asıl amacın ürünün içeriğini ve niteliğini vurgulayan, onu anlamlı ve tercih edilir kılan, estetik değerlerle desteklenmiş şişeler üretmek olduğu açıkça görülmektedir. Her ne kadar şişe formu özenle tasarlanmış olsa da diğer aksesuar ve renklerle estetik değeri desteklenmiştir. Şişe, fonksiyonel görevi gereği içindeki sıvıyı muhafaza etmesinin yansira tasarımcısı tarafından kişileştirilmiştir. Öyle ki bu tür şişeler muhafaza ettikleri sıvının özelliğini yansıtan estetik birer objeye dönüşmüştür.

Şekil 20 Günümüz cam parfüm şişesi

2.3. Çağdaş Sanat Dahilinde Seramik Şişe Formunu Kullanan Sanatçılar ve Uygulamaları

Günümüzde sanatsal seramik şişe formları biçimsel özellikleri ön planda tutulan daha sade formlar şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Teknolojinin tüm getirilerinin kullanıldığı bu tasarımlarda şişe sanatçının dünyasında yeniden anlam kazanmakta ve biçim bulmaktadır. Bu sanatsal formlarda asıl amaç şişe formunun yeniden yorumlanmasıdır.

Andrea Peyton’un elle şekillendirilmiş şişe formu Şekil 21’de verilmiştir. Sanatçının üçlü şişe formları farklı yüksekliklerde yapılmış, insan formunda yorumlanmış çalışmada boyun ve omuzlar ön plana çıkartılmış. Belirgin dişi özellikler formun göğüs

kısmına sarılan kuşakla vurgulanmıştır. Eserin yüzeyindeki doku eskitilmiş görüntüsüyle nostaljik bir ifadeyi yansıtmaktadır.

Şekil 21 Andrea Peyton, şişe formları

Amerikalı sanatçı Sara Paloma'ya ait değişik yükseklikteki şişe formları Şekil 22 yüksek ısıda pişirilmiş stonwer kil ile şekillendirilmiş, mat sır ile sırlanmıştır. Formların en büyük özellikleri pürüzsüz ve simetrik olmasının yanı sıra yalın ve sade duruşlarıdır. Burada yüzeysel bir doku kullanılmadan formların birbirlerine olan etkisi ön plana çıkmaktadır. Çoklu kompozisyonlardaki bu etkileşim aile, bütünlük ve bereket gibi kavramları çağrıştırmaktadır.

Şekil 22 Sara Paloma, şişe formları, stoneware

Diğer yabancı seramik sanatçıları Alman asıllı Ingerborg ve Bruno Asshoff'dir. Şekil 23'de verilen elle şekillendirilmiş şişe formları 50 ve 55 cm yüksekliğindedir. Bu formlara omuza kadar sırla renklendirilmiş ve böylece metal görünümü verilmiştir. Boyun kısımları ise beyaz renkle sırlanmıştır. İnsan figüründeki en belirgin özelliklerinden biri olan baş-omuz detayını güçlendirmek için iki farklı renkte sır kullanılmış ve eser biçimlendirilmiştir. Bu eserin iki form şeklinde sergilenmesi, yüksekliklerinin ve hacimlerinin birbirinden farklı olması, figürün kadın, erkek ayrımını ortaya koymaktadır.

Şekil 23 Ingerborg ve Bruno Asshoff, 51 ve 7 cm, stoneware

Ingerborg ve Bruno Asshoff'a ait diğer bir eser ise Şekil 24'de verilmiştir. Üçlü kompozisyon Şeklinde biçimlendirilen her bir figür omuz ve baş detaylarıyla verilmiştir. Figürlerin gövdelerinden birbirlerine yapışık ve dik olması birliktelikten doğan gücü simgelemektedir.

Şekil 24 Ingerborg ve Bruno Asshoff, 35 cm,
stoneware

Aynı sanatçılara ait diğer bir eser elle şekillendirilmiş şişe formunda 17,5 cm yüksekliğindedir. Şekil 25’de Üçgen şeklinde biçimlendirilmiş gövdeyi uzun ve ince bir boyun tamamlamıştır. Gövde ve boyun bölgelerinde farklı renklerde sır kullanılması bu detayları belirginleştirmiştir. Gövde ve omuzdan çıkan kollar eteklerini tutan kadın figürünü çağrıştırmaktadır.

Şekil 25 Ingerborg ve Bruno Asshoff, 17,5 cm, stoneware

Şekil 26 Dieter Crumbiegel, 40 cm, stoneware

Benzer bir çalışma Dieter Crumbiegel'e aittir. Şekil 26'daki bu eser, silindirik bir ayağın üzerine kare gövde ve yine silindirik bir boyun formundan oluşmaktadır. Kompozisyonu güçlendirmek için gövdede hareketli sır kullanılmıştır.

2.4. Çağdaş Türk Seramik Sanatında Seramik Şişe Formu Yorumu ve Uygulamaları

Yerli seramik sanatçılar seramik şişe formlarının oluşturulmasında seramik sanatının görkemli dönemler yaşadığı Anadolu uygarlıklarından (Çatalhöyük, Hacılar, Hitit ve Firikler) etkilenmiştir. Kültürel zenginlik yerli sanatçıların esin kaynaklarının daha güçlü olmasını sağlamış böylece oluşturulan şişe formları (kıvrak, hareketli, doğurgan, bereketli v.b) eserlerin oluşmasını sağlamıştır.

Şekil 27 Sadi Diren, İsimsiz, 1987, 77x15x15 cm, İstanbul

Biçimsel olarak şişe formunu konu alan çağımız seramik sanatçıları, şişe formlarını insan bedeni ile ilişkilendirerek birer sanat eserine dönüştürmeye çalışmıştır. “İnsanlık tarihi boyunca uzunca bir süre pek fazla biçim değişikliğine uğramadan üretilmiş olan bu şişe formları, değişimlerin çok hızlı yaşandığı günümüzde sanatsal bir üretimin esin kaynağı olmuşlardır” (Özgündoğdu, 2000: 9). Ayrıca birçok sanatçı şişe formlarını soyutlayarak yorumlamış ve deforme ederek bir sanat objesine dönüştürmüştür. Çağdaş seramik sanatçılardan Sadi Diren, seramik şişe formlarını evrimsel süreç içinde yorumlayarak anlam katmıştır. Şekil 27

Sadi Diren’in bu çalışmalarında şişe özellikleri taşıyan seramik formları insan figürü şeklinde yorumlamıştır. Şekil 28’de görüldüğü gibi seramik formun gövdesinden uzanan kollar, meme, karın bölgesindeki küçük insan soyutlamaları, şişenin boynu ve başı tam olarak insan vücudunu çağrıştırmaktadır. Bunun sebebi formun insan bedeni gibi dik durması iki koluyla küçük figürleri tutması, dişi ve erkek özellikleri barındırması olarak sıralanabilir.

Şekil 28 Sadi Diren, İsimsiz, 1986,
50x13x11 cm, İstanbul

Sanatsal bir üretimin esin kaynağı olan şişe formlarının günümüzdeki en güzel örneklerinden biri seramik sanatçılarından Hamiye Çolakoğlu'nun tasarımları olan soyut porselen şişelerdir. Şekil 29 Çolakoğlu'nun şişe formları 65 cm ile 55 cm arası yüksekliğinde tornada şekillendirilmiştir. Şişe formlarının bedenlerine sarılmış ve kumaş etkisi verilmiş plakalar kıyafet giymiş kadın formlarında biçimlendirilmiştir.

Şekil 29 Hamiye Çolakoğlu Retrospektif Seramik Sergisi (soyut insanlar) şişe formlar

Diğer bir sanatçı, Abdullah Erhan Özer'in 2010 yılında tornada şekillendirdiği ve yükseklikleri 40 cm ile 20 cm olan şişe formları Şekil 30 oksit sır kullanılarak Anagama ve Tuz pişirim tekniği kullanılarak sirlanmıştır. Bu formların gövde bölgesindeki genişlik dişi unsurları barındırmaktadır.

Şekil 30 Abdullah Erhan Özer, şişe formları

Şekil 31’de yer alan çalışmadaki şişe formu 2000 yılında Mehmet Doğan Özgünoğdu tarafından biçimlendirilmiştir. Bu çalışmanın boyutları 55 x 8 cm’dir. Kullanılan döküm kili kalıp içinde sıkıştırılarak elde edilen form baş ve gövde bölgesinden oluşmaktadır. Sıkışmanın etkisiyle formun gövde bölgesinde oluşan kıvrımlar, kıvraklığı çağrıştırarak kadının estetik dişi özelliklerini dışa vurmaktadır.

Şekil 31 Mehmet Doğan Özgünoğdu, şişe formu

Şekil 32’de yer alan çalışmada 2009 yılında Kaan Canduran tarafından biçimlendirilmiştir. Bu çalışmanın boyutları 40 x 30 cm’dir. Şamotlu kil ile elle şekillendirilen formlar tuz pişirim tekniği ile pişirilerek sırlanmıştır. Farklı hareketlerle üçlü kompozisyon ile oluşturulan formlarda insan figürünü anımsatan baş, omuz, göğüs ve ayak biçimleri yer almaktadır.

Şekil 32 Kaan Canduran İnsan figürü Tuz Pişirim

3. BÖLÜM

BEREKET TANRIÇASI KİBELE’NİN SERAMİK ŞİŞE FORMLARINDA YORUMU ve UYGULAMALARI

Bu çalışmada şişe formları ve bereket tanrıçası Kibele arasında biçim-kavram ilişkisi kurularak eserler üretilmiş ve bereket tanrıçası Kibele yeniden yorumlanmıştır. Bu noktada şişeler, bereketin göstergesi/simgesi olan Kibele tanrıça formunda yeniden biçim ve anlam bulmaktadır. Birer kullanım nesnesi olan şişeler; benzeyen, benzetilen, benzeten, üçlemesi içerisinde sanat objesine dönüşmüştür. Dönüşüm sürecinde biçimler ve kavramlar arası ilişki değerlendirilmiştir. Çalışmalarda şişe formundan kadın formuna göndermeler yapılırken, kavramsal boyutunu da plastik bir değer olarak ele alıp değerlendirilmiştir. Bu dönüştürme sürecinde şişenin işlevselliği ve biçiminden yararlanırken diğer taraftan da şişenin tarihsel süreç içinde üstlendiği mistik ve duygusal anlamından da destek alarak şişe yeniden çözümlenmiş, yorumlanmıştır.

Öyle ki şişenin ana maddesi; doğal bir malzeme olan silisyumdan oluşan, sert, kırılğan ve akışkan özelliğe sahip cam, her ne kadar kum, soda, kireç gibi ana maddelerden oluşsa da, içine konulan tüm sıvıları dışarı sızdırmamaktadır. Bu durum onun hem zayıf hem de güçlü özelliklerini vurgulamaktadır. Tıpkı insan gibi saydam ve yarısaydam özelliğe de sahip olan, cam malzemedan üretilen şişelerin kimyasal özellikleri kapsamında kırılğan, yarı saydam ve saydam, sert, akışkan ama sıvı maddeleri içinde koruyan ya da taşıyan, dışarı sızdırmayan, estetik özelliklere sahip kullanım nesnelere olduğu bilinen ve gözlemlenebilen bir gerçektir. Diğer yandan ise içine konan sıvıyı kendi formunu almaya zorlayan yapısıyla şişe, biçimlendirici, yönlendirici, bir anlamda “sınırlayıcı”dır. Farklı bir deyişle şişe, içinde başka bir şişe formu taşır, tıpkı “anne” kadın gibi. Bu çalışmada gözlemlenen biçimsel benzerlikler içinde, işlevsel farklılıklara sahip bu şişe görselleri, değişimin ve dönüşümün bir örneği olarak nitelendirilebilir.

Tıpkı şişe ve içindeki sıvının biçimsel birlikteliği gibi kadın formu ile şişe formu arasında da benzer ilişkiden söz edilebilir. Bu çalışmada, benzeyen şişe formu ile benzetilen kadın formu arasında biçimsel bir ilişki oluşturulmuştur. Kadın biçimini anımsatan bu şişe formları ister istemez “kadın” ile “şişe formu” arasında biçimsel ve kavramsal-özel-işlevsel bir bağ oluşturmaktadır.

3.1. Uygulamalar

Bu çalışma kapsamında, oluşturulan seramik şişe formları birer plastik ögeye dönüştürülmüştür. Bu süreçte, çömlekçi tornasında üretilen şişe formları deforme edilerek önce işlevselliklerinden arındırılmış, sonrasında ise birer sanat objesi olarak algılanması sağlanmıştır. Tez kapsamında oluşturulan seramik formlar, insan bedeni ile Kibele formu arasında ilişki kurularak tasarlanmış, yeni özgün bir biçim elde edilmiştir. Kibele formunun sadece biçimsel özelliklerinden değil aynı zamanda işlevsel özelliklerinden de yararlanılmıştır. Kibele ve nesne olarak şişeye yüklenen anlamlar irdelenmiş, sanat objesi olarak ele alınmış, estetik çözümlenmeleri yapılmış ve buradan çıkarılan veriler doğrultusunda Kibele ve şişe formları arasında anlam ilişkisi kurulmuştur. Bu ilişkilendirme uygulama sürecinde özgün tasarımlara içerik bakımından yansıtılmış ve böylece oluşturulan yeni biçimlerle farklı konulara işaret edilmiştir.

Çoklu kompozisyonların da bulunduğu çalışmalarda Kibele kavramı kadınla (Anne) ilişkilendirilirken erkek (Baba) ve çocuktan oluşturulan kompozisyonlar aile ile ilişkilendirilmiştir. Bundan dolayı da şişe formları farklı boyutları ile tasarlanmıştır. Şişe formundan yola çıkarak Kibele'ye göndermeler yapılmış, oluşturulan kompozisyonlarda aile olgusuna vurgu yapılırken diğer taraftan da biçimsel farklılıklarla bu şişe formlarına kimlik kazandırılmış dolayısıyla kişileştirilmiş ve öznelendirilmiştir. Sonuçta birer seramik şişe formu olmaktan uzaklaşan bu özgün tasarımlar içlerinde birçok anlam barındıran sanat objesine dönüşmüşlerdir.

Birtakım unsurlara sahip bu tasarımlar izleyen tarafından okunabilir hale gelmiştir. Tornada şekillendirilen seramik şişe formlarına müdahale edilerek, nasıl bir anlatıya gönderme yapması gerektiği özellikle düşünülmüştür. Bu süreçte, şişe formundan tamamen uzaklaşmazken Kibele'nin anlam ve bütünlüğüne sıkça vurgular yapılmıştır. Kibele heykelciğinde vurgulanan doğurganlık, bereket, aile gibi kavramlara işaret etmek

için seramik şişe formları kontrollü müdahaleler ile sanat nesnesine dönüştürülmüştür. Böylece, birer tanrıça edasıyla yukarı doğru uzayan formların devinimi, kararlılığı ve gücü simgelemesi sağlanmıştır.

Çalışma kapsamında kullanılan Avanos çömlekçi kili tornada şekillendirilmiş, kontrollü müdahalelerle özgün Kibele formları yaratılmıştır. Gerçekleştirilen uygulamaların bisküvi pişirimleri 950 °C’ de yapılmıştır. Formların kil ile şekillendirilmiş olması ayrıca anlatımı güçlendiren bir diğer öğe olmuştur. Toprak, bereketin ve doğurganlığın bir diğer göstergesidir. Dolayısıyla kil malzeme ile şekillendirilen bu özgün şişe tasarımlarının “toprak ana” ile bağ kurması kaçınılmaz olmuştur.

Bu amaçla, çeşitli ebatlarda tornada çekilmiş 20 seramik çalışma yapılmıştır. Bunlar, bereket tanrıçası Kibele’nin seramik şişe formlarında yorumlanması amacıyla bağımsız ya da grup halinde 11 farklı kompozisyon oluşturulmuştur.

Tek olarak yorumlanan 65x18 cm ebatlı “Doğum I” isimli çalışma Şekil 33’de Avanos kili kullanılarak Tornada şekillendirilmiş, elle yapılan müdahalelerle biçim verilmiş 950°C’de bisküvi pişirimi yapılmış, bazı noktalarda transparan sır kullanılarak renklendirilmiştir.

Şekil 33 “Doğum I”

Formun gövdesindeki karın bölgesine açılan boşluğa küçük Kibele biçimleri yerleştirilmiştir. Böylece Kibele formuna bir gönderme yapılarak doğurganlık vurgulanmıştır. Her bir küçük Kibele formları neslin devamını simgelemekle beraber bereket olgusuna da bir gönderme yapılmasını sağlamıştır. Bununla beraber, doğum sürecinde gözlemlenen eylemlerle biçimsel ve estetik bağlamda ilişki kurulmuştur.

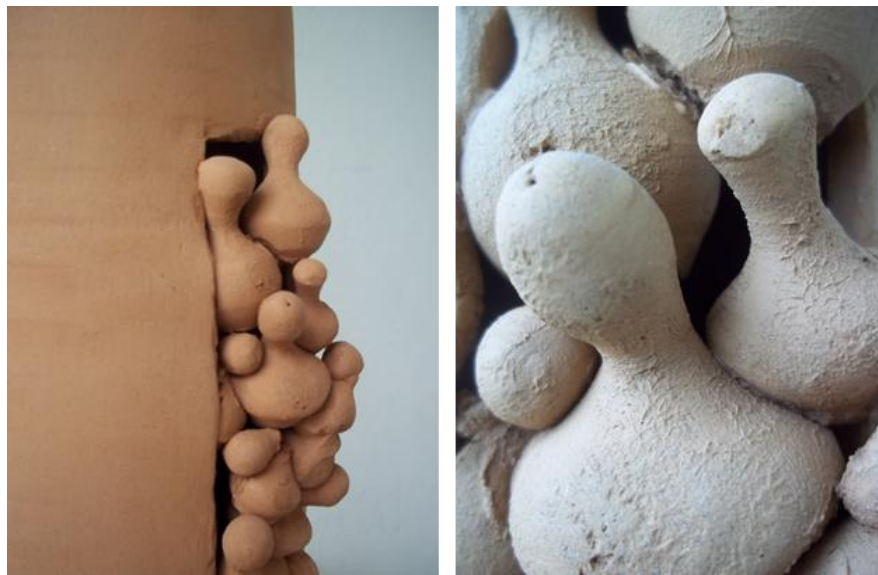
Tek olarak yorumlanan aşağıdaki çalışmada Şekil 34’de ağız kısmı açık, boyun kısmı uzatılmış, bilinen şişe formu korunmuştur. 58x14 cm ebatlı “Doğum II” isimli çalışma Avanos kili kullanılarak Tornada şekillendirilmiş, elle yapılan müdahalelerle biçim verilmiş 950°C’de bisküvi pişirimi yapılmış, bazı noktalarda transparan sır kullanılarak renklendirilmiştir.

Şekil 34 “Doğum II”

Benzer şekilde formun gövdesine küçük Kibele formları yerleştirilmiştir. Şişe formu üzerinde açılan pencere ile bu eylemin gerçekleştiği bedenin bir bölümüne işaret edilmiştir. Şekil 33'deki eserden farklı olarak yerleştirilen küçük Kibele formlarının yoğun olarak kullanılmasıyla kadın ile ilişkilendirilen bereket tanrıçası Kibele'nin doğurganlığına daha çok vurgu yapılması amaçlanmıştır.

“Doğum II” isimli çalışmadaki küçük Kibele formlarına ait detay Şekil 35’de verilmiştir. Resimde de görülmüş olduğu gibi perdahlanmamış küçük Kibele formları yüzey itibari ile Yenidoğan’ı simgelemektedir. Bununla beraber, bu küçük Kibele formları yaşam-doğum heyecanını, hayatta kalabilme mücadelesi ile yeni doğumun getirdiği şaşkınlığı konuları itibari ile de gözler önüne sermektedir.

Şekil 35 “Doğum II” detay

“Huzur” olarak adlandırılan uygulamada Şekil 36’da daha plastik bir etki yaratabilmek amacıyla biçimini kaybetmiş olmasına karşın şişe formu deforme edilerek, üzerine Kibele biçimleri eklenmiştir. Bu çalışmada 54x15 cm ebatlı Avanos kili kullanılarak Tornada şekillendirilmiş, elle yapılan müdahalelerle biçim verilmiş 950°C’de bisküvi pişirimi yapılmış, bazı noktalarda transparan sır kullanılarak renklendirilmiştir.

Şiše görüntüsünden tamamen uzak bir silindirin ağız kısmına az da olsa müdahale edilmiş iki küçük Kibele biçimi yerleştirilmiştir. Böylece hem figür, hem de şişe bilindik biçiminden uzaklaştırılarak soyutlanmıştır. Form, üzerindeki iki küçük Kibele'nin fiziksel mekânına dönüştürülmüş, dinginliği ile sessizliği ve huzuru, ince uzun biçimi itibariyle de tanrısallığı anlatan bir aracı haline bürünmüştür. Bu sessizlik gelecek olan bereketli üretim süreci öncesi sessizliğini işaret etmektedir.

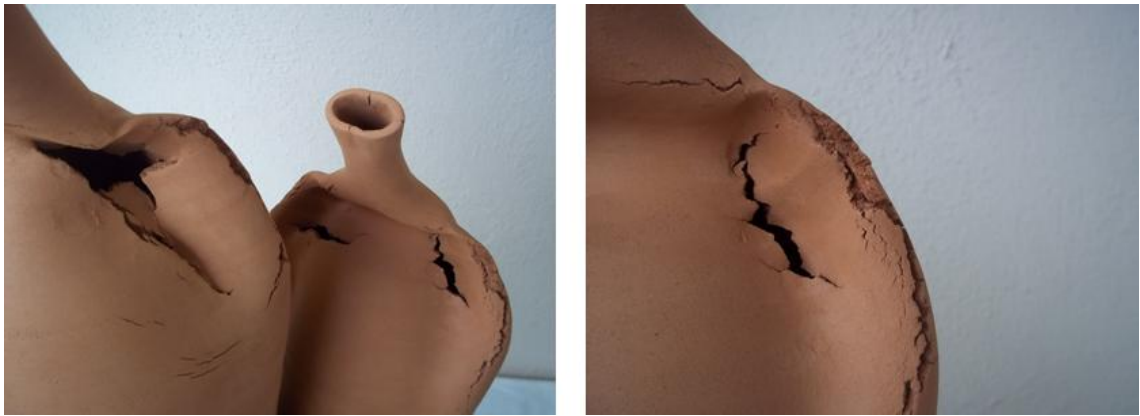
Şekil 36 “Huzur”

“Kadın-Erkek I” isimli çalışma Şekil 37’de Avanos kili kullanılarak Tornada şekillendirilmiş, elle yapılan müdahalelerle biçim verilmiş 950°C’de bisküvi pişirimi yapılmış, bazı noktalarda transparan sır kullanılarak renklendirilmiş olup üst kısımları deforme edilmiş iki ayrı şişe formundan oluşmaktadır. Boyun kısmı uzatılmış, biri diğerine oranla daha kısa olan şişe görümlü silindirlerden biri kadını diğeri erkeği işaret etmektedir. Her iki formda gözlemlenen biçimsel deformasyonlar, alegorik bir yaklaşımla duygusal bağlamda üstlenilen yüklerin birer göstergesi durumundadır.

Şekil 37 “Kadın-Erkek I”

Kadın ile erkek arasında biçimsel olarak kurulan ilişki detayda görülmektedir. Şekil 38’de Her iki formda kimliksel (kadın-erkek) farklılıklar olmasına karşın biçimsel farklılıklar gözlenmemektedir. Bu durum kadın ve erkek kimliklerinin yaşam süreci içinde yaşadığı yıpranmışlığı vurgulamaktadır. Dolayısıyla detayda verilen figürdeki deformasyon çağdaş anlamda bir ailenin taşıdığı sorumluluğu hatırlatmaktadır.

Şekil 38 “Kadın-Erkek I” detay

“Aile I” isimli çalışma 67x16, 57x14 ile 38x9 cm ebatlı Şekil 39’da Avanos kili kullanılarak Tornada şekillendirilmiş, elle yapılan müdahalelerle biçim verilmiş 950°C’de bisküvi pişirimi yapılmış, bazı noktalarda transparan sır kullanılarak renklendirilmiştir.

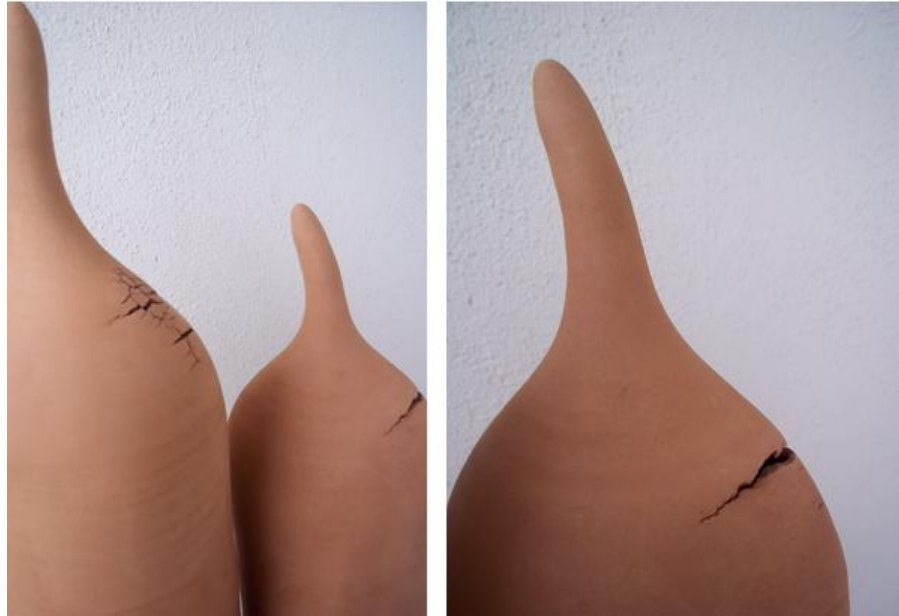
Üç ayrı boyutta çalışılmış birbirinin benzeri formlarda yüzeysel deformasyonlara yer verilmiştir. Üç ayrı boyutta benzer formlarda oluşturulan bu çalışma ile aile olgusuna vurgu yapılmıştır. Kavramsal bağlamda erkek ve dişiyi anımsatırken, üç kişilik çekirdek aileyi simgeler. Buna göre Şekil 39’da yer alan çalışmada anne-baba ve çocuktan oluşan bir aileye gönderme yapılmıştır. Ancak, bu biçimler doğada rastlanmayacak nitelikte ve biçimde değişikliğe uğratılırken, gönderme yaptıkları duygusal gerçeklik bağlamında da tanınabilir kılınmıştır.

Şekil 39 “Aile I”

Şekil 40’da ayrıntısı verilen “Aile I” adlı çalışmada yer alan şişe formlarının ağız kısımlarının kapalı olduğu gözlenmektedir. Böylece şişe formundan uzaklaşmış ve estetik birer sanat objesi yaratılmıştır. Formların detayı verilen aşağıdaki resimde gözlemlenen yüzeysel çatlaklar bireylerin (anne-baba) yaşanmışlıklarını ve olgunluklarını simgelerken en küçük formda (çocuk) bu yüzeysel çatlakların bulunmaması onun deneyimsizliğini vurgulamaktadır. Bu anlamda da şişe formuna kimlik (anne, baba ve çocuk) kazandırılarak bir metafor yaratılmıştır.

Şekil 40 “Aile I” detay

56x15, 48x12 ile 38x9 cm ebatlı “Aile II” isimli çalışma Şekil 41’de Avanos kili kullanılarak Tornada şekillendirilmiş, elle yapılan müdahalelerle biçim verilmiş 950°C’de bisküvi pişirimi yapılmış, bazı noktalarda transparan sır kullanılarak renklendirilmiş olup kompozisyon üç farklı boyutta kurgulanmış şişe formlarından oluşmaktadır. Şekil 40’daki “Aile I” adlı çalışmaya göre yüzeysel deformasyonlara daha az yer verilen bu çalışmada asıl hedeflenen formlara kazandırılan kimliklerin özellikleri olmuştur. Bu açıdan bakıldığında “Aile I” Şekil 40 ile “Aile II” Şekil 41’de kişileştirilen formlar arası kimliksel farklılıklar dikkat çekmektedir. Öyle ki; Şekil 40’da yer alan çalışmanın yüzeyinde yer alan dokunuşlar ile forma kazandırılan kimlik sınıfsal bir farkı

yansıtmaktadır. Bu üçlü kompozisyonda kişileştirilen şişe formları ile oluşturulmuş aile, Şekil 41’de yer alan naif kompozisyona oranla daha Aristokrat bir tavır sergilemektedir.

Şekil 41 “Aile II”

Tüm bunların yanı sıra, Şekil 42’de ayrıntısı verilen “Aile II” adlı çalışma duruşları-biçimleri itibariyle birbirlerine benzeyen formlardan oluşmaktadır. Bu formların yüzeylerine uygulanan ufak müdahaleler dikkat çekmektedir. Yüzeylerindeki bu izler doğurganlığı çağrıştıran Kibele formunu anımsatmaktadır.

Şekil 42 “Aile II”detay

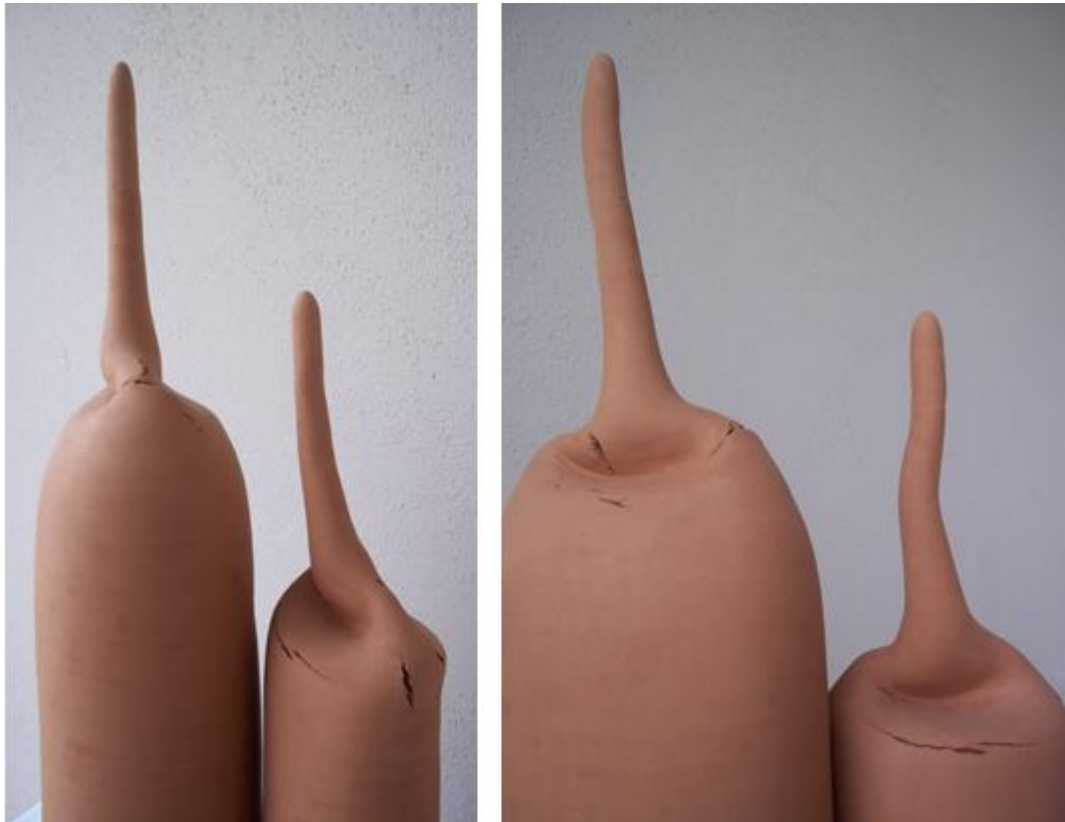
Şekil 43’de yer alan “Kadın-Erkek II” adlı çalışma 69x16 ile 56x13 cm ebatlı Avanos kili kullanılarak Tornada şekillendirilmiş, elle yapılan müdahalelerle biçim verilmiş 950°C’de bisküvi pişirimi yapılmış, bazı noktalarda transparan sır kullanılarak renklendirilmiştir.

Şekil 43 “Kadın-Erkek II”

Kompozisyon, boyunları uzatılmış ve ağız kısımları yuvarlanarak kapatılmış iki ayrı şişe formundan oluşmaktadır. İki farklı boyutta yer alan şişe formların uzun olanı erkeği simgelerken kısa olanı kadın imgesini işaret etmektedir. Yüzeyde oluşturulan hafif deformasyonlarla çalışmaya plastik değer katılmıştır. Şişe formunun boyun kısmı uzatılarak deforme edilmiş dolayısıyla gerçek biçiminden uzaklaştırılmıştır.

Şişe formundan uzaklaştırılarak aralarında estetik bir denge oluşturulan Şekil 44’ de detayı verilen ikili kompozisyonda kadın ve erkek imgesine dönüşen formların boyunları yukarı doğru uzatılmıştır. Sonsuzluğa uzayan boyunlar, insani bir değer olan ilericilik ve gelecek kaygısı yaşayan, bunun için mücadele veren ve bu mücadelede her geçen gün güçlenen insanı simgelemektedir. Bu değer her iki formda da açıkça görülmekte, kadın ve erkek kimlikleri arasında eşitlik dengesini vurgulamaktadır.

Şekil 44 “Kadın-Erkek II” detay

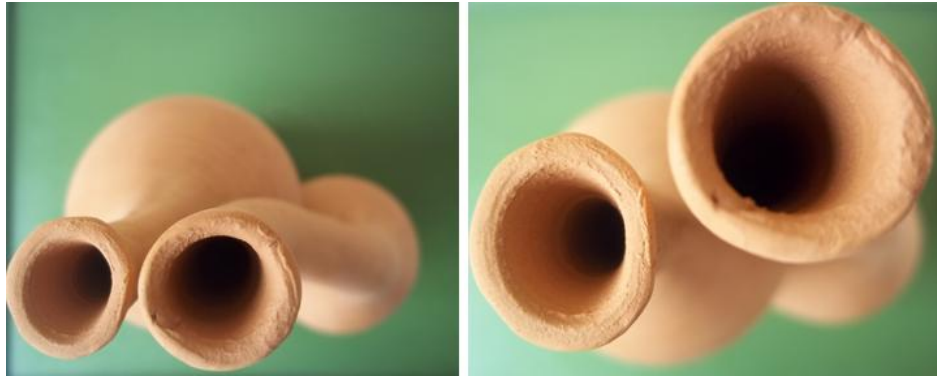
“Kavuşma I” isimli çalışma 40x16 cm ebatlı Şekil 45’de Avanos kili kullanılarak Tornada şekillendirilmiş, elle yapılan müdahalelerle biçim verilmiş 950°C’de bisküvi pişirimi yapılmış, bazı noktalarda transparan sır kullanılarak renklendirilmiş olup kompozisyonda aynı boyutta benzer iki şişe formu oluşturulmuştur. İki farklı şişe biçiminden bir bütün oluşturulmaya çalışılırken şişeler birincil biçimlerinden fazla uzaklaşmamıştır. Şişe formlarından birinin boynu uzatılarak diğer şişe formuna doğru yaslandırılarak biçimlendirilmiştir. İkili kompozisyonda yer alan şişelerden birisine uygulanan deformasyon ile formların bütününde estetik bir hareket sağlanmıştır.

Şekil 45 “Kavuşma I”

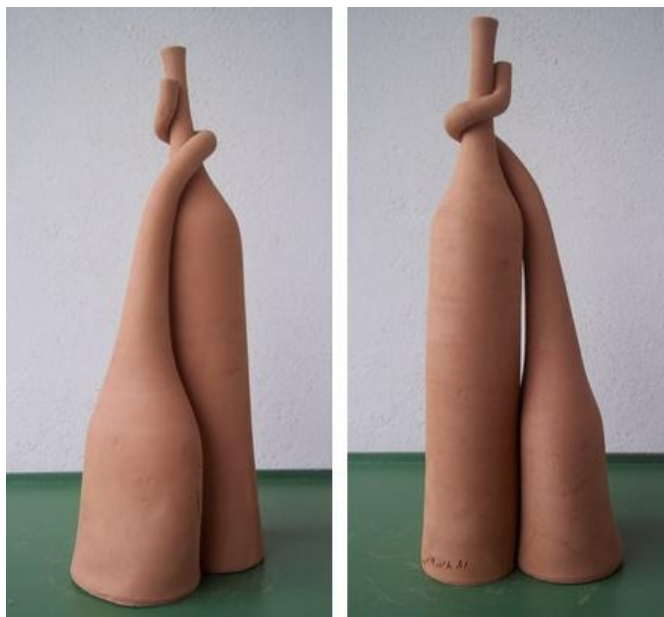
Kişiselleştirilmiş olan biçimlere bu hareketler Şekil 46 insani öğeleri taşıyan sarma, sevgi, koruma ve kollama gibi duyguları ifade eden anlamlar yüklenerek biçim verilmiştir. Sevginin aşkın en büyük göstergesi olan sarılmak, omuza yaslanmak gibi hareketlerin sanatsal bağlamda kullanılması sağlanmıştır. Burada yalın ve sade iki

benzer şişe formu bir bütün oluşturmuştur. İnsan olgusunun bir davranış biçimi olan sarılmak, kavuşmak kavramları sanatsal bir anlatım dili ile sanat objesine dönüştürülmüştür.

Şekil 46 “Kavuşma I” detay

“Kavuşma II” isimli çalışma 52x22 cm ebatlı Şekil 47’de Avanos kili kullanılarak Tornada şekillendirilmiş, elle yapılan müdahalelerle biçim verilmiş 950°C’de bisküvi pişirimi yapılmış, bazı noktalarda transparan sır kullanılarak renklendirilmiştir.

Şekil 47 “Kavuşma II”

Bu kompozisyonda bir önceki çalışmada (Şekil 45) olduğu gibi hemen hemen aynı boyutta benzer iki şişe formu oluşturulmuş. Şekil 45’de yer alan çalışmadan farklı olarak burada da şişe formlarından birinin boynu daha da uzatılarak diğer şişe formunun boynuna dolanmıştır.

Şekil 48’ de detayı görülen kavuşma eylemi artık gerçekleşmiş iki beden bir araya gelerek bir bütün oluşturmuştur. Bu kompozisyonda dolanma, sarılma eylemi plastik bir dille daha belirgin hale getirilmiştir. Bekleyen ve bekleten ilişkisi göz önünde tutulduğunda “Kavuşma II” adlı çalışmada yer alan iki formdan deforme edilmemiş olan şişe formu bekleteni, sarılma eylemini gerçekleştirenin ise bekleyeni simgelediği açıkça görülmektedir.

Şekil 48 “Kavuşma II” detay

Biçimleri benzer, boyutları farklı olan Şekil 49’de yer alan “Diyalog adlı” çalışmanın ebatları 25x12 ile 30x8 cm, Avanos kili kullanılarak Tornada şekillendirilmiş, elle yapılan müdahalelerle biçim verilmiş 950°C’de bisküvi pişirimi yapılmış, bazı noktalarda transparan sır kullanılarak renklendirilmiştir.

Şekil 49 “Diyalog”

Tamamen şişe formundan uzaklaşılın bu ikili kompozisyonda silindirik yapılara ek olarak diğer formlarda görülen boyun bölümleri eklenmiştir. Bu kompozisyonda kısa gövdeli olan form kadını, uzun gövdeli olan form ise erkeği simgelemektedir. Karşılıklı etkileşim içine olan iki farklı karakter, kimlik (kadın-erkek) arasındaki içsel diyalogun sanatsal bir dille anlatımı aşağıdaki Şekil 50’deki detayda görülmektedir.

Şekil 50 “Diyalog” detay

“Diyalog” adlı çalışmaya biçimsel olarak benzer olan diğer bir çalışma “Koruyucu” isimli çalışma Şekil 51’de 35x9 ile 26x7 cm ebatlı, Avanos kili kullanılarak Tornada şekillendirilmiş, elle yapılan müdahalelerle biçim verilmiş 950°C’de bisküvi pişirimi yapılmış, bazı noktalarda transparan sır kullanılarak renklendirilmiştir.

Şekil 51 “Koruyucu”

Bu çalışmada da benzer şekilde kısa gövdeli, uzun boyunlu form kadını, uzun gövdeli, kısa boyunlu form erkeği simgelemektedir. Bu iki formunun (kadın-erkek) bir araya gelmesiyle oluşan boşluğa küçük Kibele formu uygulamaları yerleştirilmiş, böylece annenin şefkati ile birlikte ailenin koruyuculuğu vurgulanmıştır. Ayrıca, erkeği simgeleyen formun gövdesindeki deformasyon, boynunun kadın (eş) formuna ve küçük Kibele formlarına doğru eğik olması erkeğin aile içindeki koruyucu özelliğini öne çıkararak sanatsal bir dille ifade etmiştir.

Yukarıdaki çalışma farklı bir açıdan detaylandırıldığında Şekil 52’de erkeğin aileyi dış etkenlere karşı koruyucu özelliği çarpıcı bir şekilde öne çıkmaktadır. Öyle ki; erkek figürünün kadın figürüne göre iri olması, öne çıkması ve küçük Kibele formlarının görünmemesi etkiyi çoğaltmaktadır.

Şekil 52 “Koruyucu” detay

SONUÇ

İnsanlık tarihinde tanrının ya da yaratıcının doğurganlığı; güçlü, emziren kadın biçimleriyle betimlenmiştir. Anadolu kültüründe sıklıkla rastlanan ana-tanrıça betimleme örneklerinden birisi olan Kibele olgusu birçok çağdaş sanatçı tarafından yorumlanmış ve günümüze kadar getirmiştir. “Bereket Tanrıçası Kibele’nin Şişe Formlarında Yorumlanması” adlı bu tez çalışmasında Kibele olgusu ve biçimi çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

Bereket tanrıçası Kibele’nin seramik şişe formları ile biçimsel olarak ilişkilendirilmesi ile ortaya çıkan özgün seramik formların yorumlandığı bu çalışmada vurgulanmak istenen asıl amaç Kibele’nin estetik ve kavramsal değerleri ile şişe formu arasında bağ kurulması ve Kibele’nin şişe formu üzerinden seramik malzeme ile yeniden yorumlanmasıdır.

Bu amaçla, çalışma sürecinde farklı yöntemler izlenmiştir. Avanos kili kullanılarak tornada şekillendirilen seramik şişe formları, yüzeysel ve biçimsel müdahalelerle deforme edilmiştir. Şişe formları üzerinden insan ve Kibele formuna göndermeler yapılarak ortaya çıkarılan özgün çalışmalar hem biçimsel hem de içerik-kavram boyutunda Kibele ve şişe biçimleri üzerinden ilişkilendirilmiştir.

Kibele farklı biçim ve şekilde şişe formlarıyla ilişkilendirilerek yorumlanırken, şişe formunun biçimsel özellikleri insan bedeni ile ilişkilendirilerek çeşitli ebatlarda tornada çekilmiş 20 seramik çalışma yapılmış, bağımsız ya da grup halinde 11 farklı kompozisyon oluşturulmuştur. Bu çalışmalarda şişe formları ile Kibele kavramı bazen bereketin simgesi doğurganlıkla bazen güçlü ve dik duruşu ile Kibele’ye göndermeler yaparken, şişe formlarının boyun ve omuz gibi insan bedenine olan benzerliği kullanılarak insan bedeni ile ilişkilendirilmiştir.

Şişe formları ile Kibele olgusunu bir araya getirmek amacıyla çalışmalar da yüzeysel plastik değerlerin arandığı, kontrollü müdahalelerle deformasyonlar yapılmıştır. Formlarda yapılan bu deformasyonlar insan bedenine ait boyun, omuz, gövde gibi fiziksel özellikleri yanı sıra duygusal ya da içsel özelliklerini de öne çıkarmıştır.

ŞiŖe formlarının insan bedeni ile iliŖkilendirilmesi sonucunda kadının en büyük özelliği olan doğurhanlığı, besleyiciliği yanı sıra kırılgan olması kadar güçlü duruŖu vurgulanmıŖtır. ŖiŖe kavramı bu alıŖmanın biçimsel temelini oluŖtururken Kibele kavramının temel özellikleri ile iliŖkilendirilmiŖtir. Ayrıca anne, baba ve ocuk olgusu ile kadın-erkek kavramları kullanılarak insan iliŖkileri, mimikler, bakıŖ ve duruŖ gibi kavramlarda alıŖmalarda somut bir Ŗekilde kullanılmıŖtır.

Sonuç olarak, Kibele formu ile ŖiŖe formu arasında estetik ve plastik değerler bağlamında iliŖkilerin kurulabileceği kanısına varılmıŖtır. Buna bağlı olarak ŖiŖe formları biçimsel olarak deforme edilmiŖ, içerik olarak farklı anlamlar yüklenerek plastik boyutta yeniden yorumlanmıŖtır.

KAYNAKÇA

Altunöz, A. (1999). “*Araştırma ve Uygulama Sürecinde Doğal Olanın Plastik Olana Dönüştürülmesi.*” Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Heykel Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Albayrak, C. (2007). “*Anadolu’da Kibele-Attis Kültü.*” Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Cooper, E. (1978). “*Seramik ve Çömlekçilik*” İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.

Erinç, M.S. (1998) “*Toprağın Erki Hamiye Çolakoğlu*” Çanakkale Seramik Fabrikaları A.Ş.

Erman, D.O. (2008). “*Türk Seramik Sanatında İnsan Figürü Kullanımının Gelişim Süreci.*” Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat ve Tasarım Dergisi, Ankara

Engin, A. (2009). “*Heykel Oburu: Mehmet Aksoy Kitabı (2. Basım).* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi (1997) 1.Cilt, Yem Yayın Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları. İstanbul

Galatalı, A. (1985). “Eleştirim”. (Türkiye’de Sanatın Bugünü ve Yarını, *1. Ulusal Sanat Sempozyumu*, 17-19 Nisan 1985, Ankara-Türkiye), Hacettepe Üniversitesi GSF Yayını Ankara

Gürler B. (2000) “*T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Tire Müzesi Cam Eserler*” Ankara: T.C.Kültür Bakanlığı yayınları

Göğebakan, Y. (2011) “*Anadolu’da Ana Tanrıça Kültü Olarak Kadın*” Inonu University Journal of Art and Design, Malatya

İndirkaş, Z. (2001). *Ana Tanrıçalar, Kibele ve Çağdaş Türk Resmindeki İzdüşümleri*
Ankara: T.C.Kültür Bakanlığı yayınları

Özgündoğdu, M.D. (2000). *Özgün seramik tasarımlarla şişe formlarının yorumu.*
Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
Ankara.

Özen, M. (2009). *Günümüz Sanatında Ana Tanrıça Kibele'nin Plastik Değer Olarak Kullanılması.* Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim Bölümü
Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya.

Sözen, M. ve U. Tanyeli. (2005). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü.* İstanbul: Remzi
Kitapevi Yayınları.

Timuçin, A. (yıl). *Felsefe Sözlüğü* (X. Basım). İstanbul: İnsancıl Yayınları.

Zeytinoğlu E. (2009). *Sadi Diren Retrospektif 1957-2008 Retrospective* İstanbul:
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Şekil Listesi Kaynakça

Şekil 1. Yukarı Garonne'de bir mağarada bulunan Lespugue Venüsü'nün (a) önden, (b) arkadan görünümü ve (c) mamut dişinden yapılmış kopyası, M.Ö. 26000-24000, yükseklik:150 mm, l'Homme Müzesi, Fransa

[http://en.wikipedia.org/wiki/File:Venus_de_Lespugue_\(replica\).jpg](http://en.wikipedia.org/wiki/File:Venus_de_Lespugue_(replica).jpg) (14.06.2012)

Şekil 2. Willendorf Venüsü, MÖ 24000-22000, oolitic kireçtaşı, yükseklik:11,1, Naturhistorisches Müzesi, Viyana

<http://arthistoryresources.net/willendorf/willendorf.html> (14.06.2012)

Şekil 3. Neolitik dönem MÖ 6000, 20 cm, Güzel Venüs, Ana Tanrıça, Kibele, Çatalhöyük, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara

http://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Dosya:Ankara_Muzeum_B19-36.jpg&filetimestamp=20070227191454 (14.06.2012)

Şekil 4. MÖ 6. yy, 126 cm, Ana Tanrıça, Kibele, Çatalhöyük, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara

<http://arkeotur.tumblr.com/> (14.06.2012)

Şekil 5. İdol, Erken Tunç çağı, mermer 13x7 cm, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara

http://www.christies.com/lotFinder/lot_details.aspx?intObjectID=1300504 (21.08.2012)

Şekil 6. Tunç çağı, 200x565 cm, Alacahöyük, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara

<http://members.virtualtourist.com/m/tt/36c11/> (18.06.2012)

Şekil 7. İkiz idoller, 4 cm, MÖ 3000, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara

<http://members.virtualtourist.com/m/tt/36c11/> (18.06.2012)

Şekil 8. Artemis M.S. 1. yy, Efes arkeoloji müzesi, İzmir

<http://www.panoramio.com/photo/26667602> (18.06.2012)

Şekil 9. Köylü kadın, İbrahim Balaban, Karton üzerine yağlıboya

<http://www.artpointgallery.com/index.php?Page=Auction&ID=838&as=678>

(24.06.2012)

Şekil 10. Figüratif kompozisyon, Mustafa Pilevneli, Karton üzerine yağlıboya

<http://www.ozbilenlermuzayede.com/muzayedeler-detay-alt.aspx?ID=1784>

(24.06.2012)

Şekil 11. Toprak Ana, Cemal Tollu, Tuval üzerine yağlıboya

<http://www.tualim.net/1549-post3.html> (24.06.2012)

Şekil 12. Güzel Kibele, Mehmet Aksoy, Mermer, yükseklik 2 m, 2002

http://www.istegenc.com.tr/content/gorsel_sanatlar/article.asp?lngArticleID=468

(24.06.2012)

Şekil 13. Şişe örnekleri

<http://www.photo-dictionary.com/phrase/3789/ceramic-bottle.html> (18.07.2012)

Şekil 14. Eski cam şarap şişesi

http://www.museum.speyer.de/English/Permanent_exhibitions/Weinmuseum_The_Wine_Museum_.htm (18.07.2012)

Şekil 15. Antik cam gözyaşı şişesi “T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Tire Müzesi Cam Eserler” Ankara: T.C.Kültür Bakanlığı yayınları

Şekil 16. Antik gözyaşı şişesi

<http://1.bp.blogspot.com/->

[LiE0NmBkgHM/TzaihvWBTwI/AAAAAAAAAz9U/qswF8MTiTVE/s1600/gzyaiesialtn9va.jpg](http://1.bp.blogspot.com/-LiE0NmBkgHM/TzaihvWBTwI/AAAAAAAAAz9U/qswF8MTiTVE/s1600/gzyaiesialtn9va.jpg) (18.07.2012)

Şekil17. Antik cam parfüm şişesi

<http://lostpastremembered.blogspot.com/2011/04/food-fragrance-and-friends-with-orange.html>

(24.07.2012)

Şekil 18. Antik seramik anfora ve testi

<http://ahoy.tk-jk.net/macslg/Whatistheoldestshipwrecke.html> (08.08.2012)

Şekil 19. Antik seramik anfora

<http://www.who.edu/sbl/image.do?id=66452&litesiteid=2740&articleId=40646>
(08.08.2012)

Şekil 20. Günümüz cam parfüm şişesi

<http://www.art-deco-style.com/art-deco-perfume-bottles.html> (28.07.2012)

Şekil 21. Andrea Peyton, şişe formları

http://www.rivergalleryart.com/artist_andrea_peyton.php (03.06.2012)

Şekil 22. Sara Paloma, şişe formları, stoneware

http://dearada.typepad.com/dear_ada/2007/07/sara-paloma.html (03.06.2012)

Şekil 23. Ingerborg ve Bruno Asshoff, 51,7 cm, stoneware

<http://www.auctions-fischer.de/kataloge/online-kataloge/195-ii-kunst-antiquitaeten.html?kategorie=18&cHash=c10183ad5c> (28.07.2012)

Şekil 24. Ingerborg ve Bruno Asshoff, 35 cm, stoneware

http://www.mid-century-modern.de/german-ceramics_1.htm (28.07.2012)

Şekil 25. Ingerborg ve Bruno Asshoff, 17,5 cm, stoneware

<http://www.kunstauktionen-duesseldorf.de/en/katalogdetails/9/39/3> (28.07.2012)

Şekil 26. Dieter Crumbiegel, 40 cm, stoneware

<http://www.artfact.com/artist/crumbiegel-dieter-ygz3cig10p> (28.07.2012)

Şekil 27. Sadi Diren Sadi Diren Retrospektif 1957-2008 Retrospective İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Şekil 28. Sadi Diren Sadi Diren Retrospektif 1957-2008 Retrospective İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Şekil 29. Hamiye Çolakoğlu şişer formlar Retrospektif Seramik Sergisi Hacettepe Üniversitesi Basımevi Ankara

Şekil 30. Abdullah Erhan Özer, şişer formları

http://www.avanos.gov.tr/default_B0.aspx?id=267 (12.04.2012)

Şekil 31. Mehmet Doğan Özgündoğdu, şişer formu Özgün seramik tasarımlarla şişer formlarının yorumu. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara

Şekil 32 Kaan Canduran İnsan figürü Tuz Pişirim

<http://www.turkishculture.org/whoiswho/applied-arts/kaan-canduran-489.htm>

(01.08.2012)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı : Alihan YONUİK
 Uyuğu : Türkiye (TC)
 Doğum Tarihi ve Yeri : 20 Ekim 1973, Almanya
 Medeni Durumu : Evli
 Tel : +90 312 2987811
 Fax : +90 312 2664748
 Email : alihanyonuk@gmail.com
 Yazışma Adresi : Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Bilkent/ ANKARA

EĞİTİM BİLGİLERİ

<i>Derece</i>	<i>Kurum</i>	<i>Mezuniyet Tarihi</i>
Lisans	EÜ Güzel Sanatlar Fakültesi	2000
Lise	Atatürk Lisesi, Mersin	1994

İŞ DENEYİMLERİ

<i>Yıl</i>	<i>Kurum</i>	<i>Görev</i>
2007-Halen	YÖK	Uzman
2000-2007	Cumhuriyet Üniversitesi	Öğretim Görevlisi

YABANCI DİL

Almanca

SERĞİ VE SEMPOZYUMLAR

2012 - Akademiada 3 Kıbrıs
2010 - 50 Genç Sanatçı 50 Eser Karma Sergi Kayseri
2010 - Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Yüksek Lisans Karma Sergi, Kayseri
2010 - Anagama, Tuz ve Kâğıt Fırın Çalıştayı, Kapadokya/Nevşehir
2006 - II. Uluslararası Taş Heykel Sempozyumu, Sivas
2004 -III. Gençlik Atölyeleri Açık Alan Ahşap Heykel Etkinlikleri. Ordu
2004 -I. Uluslararası Taş Heykel Sempozyumu, Sivas

- 2004** -Cumhuriyet Üniversitesi "30 Yıl" etkinlikleri ödül heykelciği, Sivas
2003 -Cumhuriyet Üniversitesi. GSF Öğretim elemanları sergi, Sivas
2002 - İstanbul Büyük Şehir Bel. Taksim Metro Tanıtım Sergisi, İstanbul
2002 - Sivas Valiliği Sivas Sanatçıları Sergi, Çağdaş Sanatlar Merkezi, Ankara
2001 -Sivas Atatürk Kongre ve Etnografya Müzesi, Öğretim Elemanları Sergi, Sivas
2002 -Cumhuriyet Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Açılış sergisi, Sivas
2000 -Platform C. Cappadocia Academi 2000 Program Karma Sergi, Nevşehir.
2000-1997 -Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi Karma sergi, Kayseri
1999 -Çukurova Üniversitesi GSF. Heykel Bölümü Karma Sergi, Adana
1999 -Sanayi ve Ticaret Odası Karma sergi, Kayseri

ALDIĞI ÖDÜL ve PLAKETLER

- 2006** - II. Uluslararası Taş Heykel Sempozyumu Katılım Plaketi, Sivas
2004 -I. Uluslararası Taş Heykel Sempozyumu Katılım Plaketi, Sivas
2004 -Cumhuriyet Üniversitesi 30 Yıl tanıtım etkinlikleri Teşekkür Plaketi, Sivas
2003 -Cumhuriyet Üniversitesi GSF. Akademi Heykeli Teşekkür Plaketi, Sivas
2000 -Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi. Heykel Başarı Ödülü, Kayseri

UYGULANAN ÇALIŞMALARI

- 2010** - Kayseri İl Turizm Müdürlüğü Seramik Pano Kayseri
2009 - ÖSYM Çocuk Yuvası dış cephe seramik kompozisyon çalışması Ankara
2004 -Cumhuriyet Üniversitesi Diş Hekimliği. Seramik Heykel Çalışması, Sivas
2004 -Cumhuriyet Üniversitesi, Uygulama Oteli Heykel Çalışması, Sivas
2003 -Cumhuriyet Üniversitesi Güzel Sanatlar Girişi "Akademi Anıt Heykeli",Sivas
2003 -Hava Savunma Okulu Sosyal Tesisleri Duvar Resmi Uygulaması, İstanbul
2002 -Cumhuriyet Üni. Divriği MYO Duvar Resmi ve Rölyef Uygulaması, Sivas
2001 - Cumhuriyet Üniversitesi. GSF. Atölye içi duvar resmi uygulaması, Sivas
2000 -Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Önü "Gevher Nesibe" Anıt heykeli, Kayseri